

Thébai remeték

Alkotó	Mariotto di Nardo-nak tulajdonítva működött Firenzében 1393-1424 között
Megnevezés	festmény
Anyag	fa
Technika	festett
Méret	magasság: 81 cm szélesség: 82 cm
Leltári szám	55.168
Egyéb	készítés ideje: 15. század első fele Mariotto di Nardo (Firenze, 1393-1424)

Leírás

A 14. századi Itáliában megnőtt az érdeklődés az első szerzetesek: az egyiptomi, Théba környéki sivatagokba, Szíria és Palesztina zord vidékeire elvonuló remeték és aszkéták élete iránt. A 4. és a 10. század között számos olyan, többnyire görög és latin nyelvű irat keletkezett, mely e korai, magányosan vagy kis csoportokban élő szerzetesek életét örökölte meg. Az ezekből összeállított és a 14. században az olasz népryelvre lefordított írások közkedvelté és széles körben olvasottá váltak. A téma népszerűségének következtében Közép-Itália számos városában megjelentek azok az ábrázolások, elsősorban freskók, amelyek a remeték életét elevenítették fel. Firenzében fatáblára festett változatok is készültek. Az utóbbiak közül több olyan monumentális, 15. századi darab maradt fenn épen vagy töredékesen, amely ugyanazon a kompozíción alapul.

Az esztergomi festmény egykor egy ilyen hatalmas, megközelítőleg 3 méter széles fatábla részét alkotta. Még a 19. század közepe előtt vágták ki az eredeti kép baloldalából, hogy kisebb mérete révén a múkincspiacon könnyebben értékesíthessék. Az egykori kompozíció nagyobbik, jobboldali része is fenn maradt egy brit magángyűjteményben. Az esztergomi képen számos, egymással közvetlenül össze nem függő, a remeték mindennapjait felidéző esemény látható. A jelenetek többsége nem egy adott történetet ábrázol, inkább általánosságban utal a remeték jellegzetes tevékenységeire.

A helyszín a legendáktól eltérően nem sivatag, hanem mesebeli, töredezett sziklával és facsoportokkal, magas aljnövényzettel szimbolizált vadon, mely a középkori olasz szemlélő számára jobban kifejezte a szövegekből ismert barátságtalan, vad környezetet. Ebbe a vázlatos tájba helyezve jelennek meg a sivatagi atyák életét bemutató, epizódyszerű jelenetek; közöttük sok hangsúlyozza a szereplők egymást segítő, harmonikus együttélését. A hegyes-sziklás tájban számos épületegyüttes is megjelenik. Az épületek nem valós léptékűek, a 14. századi festészet hagyományainak megfelelően az alakokhoz viszonyítva makettszerűen hatnak. A fatáblának, amelyből az esztergomi töredék származik, nem ismerjük eredeti rendeltetését. A legelterjedtebb vélemény szerint falburkolatba illesztve díszíthetett egy nagyobb helyiséget – talán sekrestyét vagy káptalantermet – egy olyan szerzetesi közösségben, ahol különös jelentőséget tulajdonítottak az ősi remeték követendő példájának. Ilyen lehetett számos remeterend, mint a kamalduliak vagy a vallombroziánusok közössége, de újabban az az elmélet is felmerült, hogy képünk megrendelői firenzei dominikánus szerzetesek lehettek.

Készítésének idejét és mesterének személyét tekintve a kutatók véleménye nem egységes. Legtöbbször úgy gondolják, hogy 1400 körül készült és talán Mariotto di Nardo műve, egyes kutatók azonban ennél is korábbinak tartják. Művészettörténeti jelentősége épp abban áll, hogy a legkorábbi olyan ismert mű részét alkotta, amelyen ez a téma a táblaképfestészetben megjelenik. (Sallay Dóra 2002)

Proveniencia

Simor János érsek gyűjteménye, vásárlás 1878-ban a római Bertinelli-gyűjteményéből, 25. sz. (Pietro Laureati), 1878-as leltár, 39. sz. (ismeretlen).

Restaurálás

1991-1992 Csúcs László

Kiállítások

- 2012 Firenze, Uffizi "Bagliori dorati - Il Gotico Internazionale a Firenze 1375 - 1440"
- 2021 Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, "Pálosok"- rendtörténeti kiállítás

Bibliográfia

- Malquori, Alessandra in: "Bagliori dorati. Il Gotico Internazionale a Firenze 1375-1440". Catalogo della mostra (19 giugno - 4 novembre 2012) a cura di Antonio Natali, Enrica Neri Lusanna e Angelo Tartuferi. Giunti Editore, Firenze, 2012, 186, kat. sz. 44.
- Malquori, Alessandra: Umanesimo e Padri del deserto. in: Bagliori dorati. Il Gotico Internazionale a Firenze 1375-1440". Catalogo della mostra (19 giugno - 4 novembre 2012) a cura di Antonio Natali, Enrica Neri Lusanna e Angelo Tartuferi. Giunti Editore, Firenze, 2012, 83-91.
- Sallay Dóra: Raffaele Bertinelli és reneszánsz képtára. Egy műgyűjtemény útja Rómától Esztergomig. Esztergom, 2009, 88, kat. sz. V, 125
- S.Chiodo: Mariotto di Nardo, voce in Dizipnari Biografico degli Italiani, LXX, Roma 2008, p. 588
- Fulton, Christopher B.: An earthly paradise: the Medici, their collection and the foundations of modern art. Firenze, 2006., 173, 244-245, 92. kép (ismeretlen).
- Palladino, Pia: Pilgrims and Desert Fathers: Dominican Spirituality and the Holy Land. In: Laurence Kanter - Pia Palladino: Fra Angelico. Kiáll. kat. (New York, The Metropolitan Museum of Art). New Haven etc., 2005, 36-37 (Orcagna műhelye [?], 1380 körül)
- C. B. Strehlke: The Princeton "Petient St. Jerome", the Gaddi Family, and Early Fra Angelico, Record. Princeton University Art Museum. 62., 2003, pp. 18-19
- Boskovits Miklós, in Masaccio e le origini del Rinascimento. Kiáll. kat. (San Giovanni Valdarno, Casa Masaccio). Szerk. Luciano Bellosi, Laura Cavazzini és Aldo Galli közreműködésével, Genf-Milano, 2002., 171 (Mariotto di Nardo)
- Malquori, Alessandra: La „Tebaide” degli Uffizi: tradizione letterarie e figurative per l'interpretazione di un tema iconografico. In I Tatti studies, 9. Firenze, 2001, 119-137, 120: 3. j.
- Sonia Chiodo, in Dal Poggetto, Paolo (szerk.): Fioritura tardogotica nelle Marche. Kiáll. kat. (Urbino, Palazzo Ducale). Milano, 1998., 116 (Mariotto di Nardo)
- Prokopp Mária, in: Cséfalvay Pál, szerk.: Keresztény Múzeum, Esztergom. Budapest, 1993. Corvina, 223-224, 87. sz. (firenzei festő)
- De Marchi, Andrea: Una fonte senese per Ghiberti e per il giovane Angelico. Artista, 4 (1992), 130-151., 148-149: 53. j. (Mariotto di Nardo, valószínűleg egy elveszett Lorenzo Monaco prototípus után)
- Mattia, Eleonora: Le Tebaidi. In Iconografia di San Benedetto nella pittura della Toscana. Immagini e aspetti culturali fino al XVI secolo. Kiáll. kat. (Firenze, Centro d'incontro della Certosa di Firenze). Firenze, 1982, 491-502., 493, 499-500 (ismeretlen, 1380 k.)
- Brigstocke, Hugh: Panels showing the 'Death of St Ephraim'. The Burlington Magazine, CXVIII/881 (1976), 584-589., 585, 44. kép
- Callman, Ellen: Thebaid studies. Antichità viva, XIV/3 (1975), 3-22. 7-8, 13-14 (firenzei festő, kevéssel 1400 előtt)
- Christie's, London, 1974. június 28, 50-51, 47. tétel

- Boskovits, Miklós: Toskanische Frührenaissance-Tafelbilder. 2., átdolgozott kiadás. Budapest, 1978., 4-5 (valószínűleg Mariotto di Nardo, 14. sz. vége)
- Boskovits, Miklós: Pittura Fiorentina alla vigilia del Rinascimento 1370-1440. Firenze, 1975., 391 (Mariotto di Nardo, 1385-1390 k.)
- Bellosi, Luciano: Buffalmacco e il trionfo della morte. Torino, 1974 (idézett kiadás: Milano, 2003)., 19: 15. j. (nagyon közel Mariotto di Nardo korai műveihez)
- Boskovits, Miklós: Sull'attività giovanile di Mariotto di Nardo. Antichità viva, VII/5 (1968), 3-13., 6-7 (Mariotto di Nardo, 1385 k.)
- Boskovits Miklós: Toszán kora reneszánsz táblaképek. Budapest, 1968., 4-5 (Niccolo Gerini köre)
- Boskovits Miklós-Mojzer Miklós-Mucsi András: Az esztergomi Keresztény Múzeum képtára (Budapest, 1964. Akadémiai Kiadó), 33-34, korábbi irodalommal (talán Niccolò Gerini műhelye)
- Richard Offner, szóbeli közlés, 1955, vö. Callman 1975, 14 (Mariotto di Nardo), 4-5 (Niccolo Gerini köre)
- Gerevich Tibor (szerk.): Magyarország műemléki topográfiája. I. Esztergom. 1. Esztergom Műemlékei. Összeállította Genthon István. Budapest, 1948, 98 (sienai festő)
- Van Marle, Raimond: The Development of the Italian Schools of Painting. 18 kötet és index. The Hague, 1923-1938, Van Marle, Raimond: The Development of the Italian Schools of Painting. 18 kötet és index. The Hague, 1923-1938.
- Rényi Rezső: Az esztergomi Prímási Kép- és Metszet-tár s annak műirodalma culturtörténeti szempontból. Budapest, 1879, 17-18 (ua.)
- Maszlaghy Ferencz: Az esztergomi Hercegprímási Képtárban lévő művek jegyzéke. Esztergom, 1878 és 1891., 99. sz. (Pietro Laureati [Pietro Lorenzetti])